

Beslutningsforslag nr. B 38. Fremsat den 6. november 1986 af Elisabeth Bruun Olesen (VS) og Albrechtsen (VS)

Forslag til folketingsbeslutning

om generel adgang til betalt frihed til uddannelse

Folketinget pålægger regeringen at fremsætte lovforslag, som sikrer, at alle lønmodtagere får ret og frihed til at uddanne sig uden at lide tab af løn og anciennitet, sociale goder eller særlige til det pågældende arbejde knyttede rettigheder og med ret til at vende tilbage efter uddannelsesforløbets slutning.

Følgende retningslinjer lægges til grund:

- 1) Lønmodtagere får ret til at deltage i uddannelse i arbejdstiden i op til 150 timer pr. år med fuld løn betalt af arbejdsgiverne.
- 2) Lønmodtageren optjener sin løngodtgørelse gennem året. Den enkelte kan opspare løngodtgørelse gennem flere år til længere sammenhængende uddannelsesforløb.
- 3) Lønmodtageren bestemmer selv, hvilken type uddannelse vedkommende ønsker at deltage i, og har ret til at bestemme ud-

dannelsesstartpunktet med 1 måneds varsel til arbejdsgiveren.

- 4) Efter uddannelsesperiodens slutning har den pågældende ret til at vende tilbage til sit arbejde uden tab af sociale privilegier eller særlige rettigheder, som lønmodtageren måtte have oppebåret i kraft af sit lønarbejde.
- 5) Der sikres en 100 pct. personalekompensation for den arbejdskraft, der deltager i uddannelse.
- 6) Uddannelsesreformen gennemføres som en forsøgsordning af 5 års varighed.
- 7) Der afsættes på finansloven et beløb svarende til de årlige driftsudgifter i forbindelse med lærerlønninger, lokaler, undervisningsmidler, forsøgsvirksomhed etc. Der skal ligeledes sikres midler til forsøg med nye undervisningsformer m.v. og til evaluering af reformen.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Så langt tilbage som 1974 vedtog Den internationale Arbejderorganisation (ILO) en konvention nr. 140 om »Betalt frihed til Uddannelse« (BFU), som tager sigte på frihed til deltagelse i uddannelse i arbejdstiden med ydelse af tilstrækkelig økonomisk kompensation. I en række lande (Sverige, Vesttyskland, Italien og Finland) har man allerede i en årrække kørt en BFU-ordning, mens Frankrig netop har gennemført en BFU-reform. I Holland, Belgien og Østrig arbejdes der seriøst på det. I Danmark er der, 10 år efter at både LO og Dansk Arbejdsgiverforening har tiltrådt konventionen, endnu ikke taget afgørende skridt henimod iværksættelse af en BFU-reform. Det foreliggende beslutningsforslag tager derfor også sigte på, at de indgåede forpligtelser nu føres ud i livet.

Beskæftigelsessituationen

De oprindelige intentioner med gennemførelse af BFU er ikke blevet svækket i den mellemliggende periode, snarere tværtimod. Central er her beskæftigelsesudviklingen, hvor alle forsøg på at analysere udviklingen i de kommende år modsiger forudsigelser om genskabelse af den fulde beskæftigelse.

Fra dansk sammenhæng ved vi, at udbygningen af den offentlige sektor under højkonjunkturen var baggrunden for den fulde beskæftigelse i dette tidsrum. Mens der i 60erne og begyndelsen af 70erne blev oprettet 24.000 arbejdspladser inden for den offentlige sektor, blev der på årsbasis 5.000 færre arbejdspladser i den private sektor. Selv om de seneste års udvikling dokumenterer øget beskæftigelse i den private sektor, er der siden 1972 blevet over 50.000 færre arbejdspladser inden for industrien, og der er på længere sigt ikke udsigt til afgørende ændringer. Tværtimod forudsiger en lang række nationale og internationale forskningsinstitutter, at indførelse af ny teknologi vil halvere arbejdsstyrken i det private erhvervsliv inden 1992.

Hvis arbejdsløsheden skal afskaffes inden for de næste 10 år, skal der skaffes 50.000 nye arbejds-

pladser hvert år, 30.000 for at gøre indhug på den nuværende arbejdsløshed og 20.000 for at skaffe arbejde til de nytillkomne. Og så ser regeringen »optimistisk« frem til, at tilgangen til arbejdsmarkedet med de mindre ungdomsårgange vil falde engang i 1990erne.

Denne udvikling er både forkastelig og uholdbar, hvilket dog også går op for stadig flere. Kravet om nedsat arbejdstid, bl.a. for at få flere i arbejde, er efterhånden et folkekrav, der rækker ud over lønarbejdernes egne rækker.

Det, BFU ikke skal bruges til

BFU er imidlertid ikke primært tænkt som et beskæftigelsesfremmende middel. Det er en meget lang og vanskelig proces at skabe arbejdspladser gennem uddannelse. Tilsvarende vil BFU ikke eliminere de beskæftigelsesmæssige trusler mod arbejderklassen som helhed eller mod de mest udsatte dele af arbejderklassen, nemlig de lavtuddannede (ikke mindst kvinderne), de mest belastede arbejdere samt de ældre arbejdere. Men at BFU kan indgå som et centralt led i den arbejdstid, der er frigjort af teknologiudvikling og produktivitetsstigning og herigennem bidrage til en bedre kollektiv fordeling af arbejde og fritid og bidrage til at bøde på den høje arbejdsløshed, er uomtvisteligt. I den forbindelse er det værd at erindre om, at kravet om betalt frihed til uddannelse i arbejdstiden ikke overflødiggor eller delvis erstatter kravet om nedsat arbejdstid. Uanset om arbejdstiden nedsættes mærkbart (f.eks. med 5 timer om ugen), så vil betalt frihed til uddannelse i arbejdstiden jo stadig ligge i arbejdstiden og indgår således ikke i en anderledes fordeling af forholdet mellem arbejde og fritid.

Hensigten med reformen er heller ikke at tilvejebringe en anderledes finansiering af den betalte frihed til uddannelse, der allerede eksisterer i dag i form af den interne uddannelse i virksomheden og visse typer efteruddannelse, som i øvrigt hovedsagelig kommer de højt- og mellemuddannede til gode. Arbejdsministeriets arbejdstidsundersøgelse fra 1982 viste, at knap halvdelen (44 pct.) af de

overordnede funktionærer var på efteruddannelse i 1981. Det tilsvarende tal for ufaglærte var 10 pct. BFU skal endelig ikke finansiere specialarbejderuddannelserne eller efteruddannelse af faglærte og omskoling (som i øvrigt for 75 pct. af uddannelsespladsernes vedkommende besættes af mænd).

Disse uddannelser sigter hovedsagelig på at tilpasse arbejdskraften til den teknologiske udvikling og fremme arbejdskraftens mobilitet. Det vil sige, at de områder, hvor der i dag eksisterer betalt frihed til uddannelse, retter sig mod uddannelser, der knytter sig meget snævert til udførelsen af bestemte arbejdsfunktioner, f.eks. ved at give uddannelse til betjening af en bestemt type specialiseret maskineri, eller som knytter sig til at flytte rundt på arbejdskraften for at tilgodese arbejdsgivernes umiddelbare efterspørgsel efter særlige typer arbejdskraft. De uddannelser, der er betalt frihed til, er altså uddannelser, som i udpræget grad har arbejdsgivernes interesse. Hvis BFU blev brugt hertil, kunne man i øvrigt meget vel med den nuværende udvikling af teknologien frygte, at det i så fald ikke ville blive de lavtuddannede, der først og fremmest fik gavn af reformen, fordi de lavtuddannede måske ikke kræver så meget »uddannelse« i snæver forstand for at kunne betjene den højtautomatiserede industri.

Hverken en nedsættelse af arbejdstiden til 35 timer eller en BFU-reform kan i sig selv afskaffe arbejdsløsheden, det skal også ske gennem den økonomiske politik og erhvervspolitikken. Men begge dele er løsninger, som peger ud over blot et forsvar af den eksisterende situation. Begge dele rejser diskussionen om forholdet mellem arbejde og fritid og livskvalitet i fremtidens samfund og er derfor langt bedre end de andre beskæftigelsesforanstaltninger, som koster lige så meget, men har langt mindre positiv betydning for dem, det drejer sig om.

I forhold til arbejdsløshedsproblematikken er både arbejdstidsnedsættelsen og uddannelsesreformen imidlertid to vigtige skridt i den rigtige retning, under den vigtige forudsætning, at der ydes fuld personalekompensation både for arbejdstidsreduktionen og uddannelses timerne.

BFU og demokratiet

Ovenstående betragtninger er tæt knyttet til to af hovedtemaerne i den foreløbige BFU-debat, spørgsmålet om uddannelse som middel til øget demokratisering og skabelse af større lighed i samfundet. At uddannelse er et gode, der er ulige fordelt i samfundet, er et faktum, der er dokumente-

ret gennem utallige undersøgelser, bl.a. fra Lavindkomstkommissionen. Disse konstateringer er i sig selv et vægtigt argument for reformens gennemførelse.

Demokratidiskussionen er i centrum for de senere års samfundsdebater, hvor man har oplevet alvorlige indskrænkninger i såvel kollektive som individuelle rettigheder. Demokratiet som sådan er inde i en krise og omformningsproces, og her er det også samfundets opgave at etablere bedre betingelser for, at demokratiet kan udvikle sig. BFU kan bidrage hertil.

Enhver, der har været på en arbejdsplads, ved, hvor vanskeligt det er at få overskud til at deltage i aktiviteter, der ligger ud over selve lønarbejdet. Fagbevægelsen sørger for egen regning for, at tilidsrepræsentanterne bliver skolet til at varetage medlemmernes interesser, men herfra og til at tale om et demokrati, der involverer og engagerer alle, er der et godt stykke vej.

Forsøgs- og udviklingsarbejde

Betalt frihed til uddannelse skal være et skridt på vejen. Erfaringerne fra andre lande og forsøgsvirksomhed herhjemme viser, at interessen er der, og at mulighederne bliver udnyttet, dog ikke lige meget af alle. De i forvejen uddannelsesmæssigt dårligst stillede er mest tilbageholdende, og frem for alt afhænger resultatet af uddannelsernes form og indhold.

Derfor skal BFU-reformen ledsages af forsøgs- og udviklingsvirksomhed, der navnlig skal sigte mod at gøre uddannelses tilbuddet attraktivt for dem med det største uddannelsesefterslæb og dermed største behov.

Herhjemme har man allerede indhøstet en del erfaringer fra de københavnske bryggeriarbejders fagforening, som har afviklet en række bredt anlagte uddannelsesforløb, bl.a. omkring teknologiudviklingen inden for bryggeriarbejdernes område. Afgørende har det været, at uddannelsen tager udgangspunkt i medlemmernes egne erfaringer og retter sig mod en bearbejdning af deres egen situation. Det er først og fremmest dette, der er brug for, hvis uddannelsen skal være vedkommende, og hvis den skal medvirke til aktiv deltagelse i samfundsudviklingen, til en udvidelse af demokratiet.

Det, der er brug for, er altså, som SiD også har tilkendegivet på det senere, ikke færdigpakkede »neutrale og objektive« uddannelsesforløb, som ikke tager udgangspunkt i deltagerens interesser og erfaringer. De skal derimod klart afspejle disse. Behovet er der, både i de enkelte fagforeninger og

på tværs af disse, som når man eksempelvis skal udnytte retten for medarbejdergrupper til at øve indflydelse på den kommunale budgetlægning, analysere beskæftigelsesudviklingen i lokalområdet, tage stilling til miljøproblemer etc.

Der findes også erfaringer med deltagerstyret arbejderuddannelse fra andre sammenhænge end bryggeriarbejdernes, f.eks. daghøjskoler, oplysningsforbund og SiD, hvor man har beskæftiget sig med problemer i lokalområdet med inddragelse af såvel arbejdende som arbejdsløse. Resultaterne illustrerer bl.a. betydningen af opsøgende arbejde og også muligheden af sammenhæng med den etablerede fritidsundervisning og hertil knyttede lovgivningskomplekser.

For BFU-deltagerne drejer det sig altså om at få stadfæstet 1) ret til orlov, 2) ret til løngodtgørelse og 3) ret til uddannelse. På den måde kommer BFU-reformen til ikke blot at supplere de allerede eksisterende ordninger for erhvervsrettet uddannelse, som findes inden for bl.a. arbejdsmarkedsuddannelserne og den interne uddannelse i virksomhederne, men langt vigtigere til at sprænge rammerne for denne type uddannelser, hvor det alene er arbejdsmarkedets efterspørgsel efter arbejdskraft, der afgør mulighederne. BFU-reformen vil gøre det muligt også at gennemføre almen uddannelse, politisk og faglig undervisning etc. med udgangspunkt i deltagerne erfaringer og ønsker.

En BFU-reform giver derfor kun mening, hvis den ledsages af udvikling af voksenuddannelsesstilbud, som opfylder disse uddannelsesbehov.

De faglige organisationers rolle

Her ser Venstresocialisterne ikke mindst nogle perspektiver i, at de faglige organisationer både på forbunds- og fagforeningsplan og på den enkelte arbejdsplads fungerer som initiativtagere og organisatorer af disse uddannelsesbehov, både for at sikre relevante tilbud og for at forene tilegnelsen af ny viden med det kollektive orienterings- og handlingsperspektiv, som typisk mangler i de eksisterende uddannelsesstilbud.

En anden side af sagen er, at der også kan lægges for snævre begrænsninger på uddannelsens indhold og tilrettelæggelse. Venstresocialisterne mener, at det er oplagt, at fagbevægelsen i lokalområderne har et stort ord at skulle have sagt, men samfundet har også interesse i, at reformens perspektiver bredes videre ud. Det gælder f.eks. i tilfælde, hvor man ønsker at behandle et specifikt problem i et lokalområde.

Her bør det være muligt, at man på tværs af beskæftigelsesstatus, alder og køn kan gå sammen om at løse en opgave i BFU-uddannelsesmæssig sammenhæng og eventuelt i sammenhæng med fritidsundervisningen.

I ovennævnte tilfælde illustreres det også, hvordan uddannelse bliver et aktivt redskab til at styrke demokratiet i hverdagen. I det hele taget er det et spørgsmål om at anerkende det, der under ét kan betegnes som græsrodsarbejde, som samfundsnyttig og påskønnelsesværdig aktivitet, der ikke skal være forbeholdt de få med uddannelse, overskud og økonomiske muligheder.

I denne sammenhæng er der i øvrigt en række udmærkede lovgivningskomplekser for bl.a. højskoleundervisning, fritidsundervisning og enkeltfagsundervisning, og det bør da også være en opgave at præcisere sammenhæng og eventuel sammenknytning mellem disse lovgivningskomplekser og en BFU-reform, ligesom det også er højt tænkeligt, at reformen afføder behov for følgelovgivning omkring f.eks. opsøgende arbejde, omkring voksenundervisning og ressourcetildeling, herunder oprettelse af lokale voksenuddannelsescentre, som bl.a. skal sikre erfaringsopsamling og formidling omkring undervisningsaktiviteterne.

BFU-reformen set i forhold til andre uddannelses- og arbejdsmarkedspolitiske spørgsmål

Det er klart, at BFU-reformen må ses i sammenhæng med en række arbejdsmarkedspolitiske spørgsmål og med arbejdsmarkeds- og erhvervspolitikken, selv om den i sig selv ikke primært drejer sig om dette.

Den eksisterende uddannelsesstilbudsordning under arbejdsløshed fungerer ikke. Årsagerne er både »faldøksprincippet« (at man først får tilbudet, når man er langtidsarbejdsløs), og at der ikke er relevante uddannelsesmuligheder i forhold til den største målgruppe, nemlig de ufaglærte med kort skolebaggrund og dårlige skoleerfaringer.

Ikke mindst i forhold til grupper, som trues af langvarig arbejdsløshed, og som ofte er stærkt skeptiske over for at gå ind i en uddannelse, er det nødvendigt at udvikle nye uddannelsesformer. Eksperimenter, der bygger videre på daghøjskolevirksomhed, kombineret med almen uddannelse og erhvervskvalificerende uddannelse, kunne være et bud på sådanne nye uddannelsesmuligheder. Skal dette kunne lade sig gøre, og skal det afpasses efter de pågældendes behov, kræver det efter Venstresocialisternes opfattelse et samarbejde på tværs af eksisterende grænser mellem uddannelse under

Undervisningsministeriet og Arbejdsministeriet. Venstresocialisterne har derfor stillet forslag om forsøgsvirksomhed for den største del af denne gruppe, de voksne kvinder, der imødekommer de forudsætninger, gruppen med dårlig skolegang og dårlige skoleerfaringer har.

BFU-reformen kan også ses i et andet lys. Den kan, afhængigt af hvordan den enkelte bruger sin BFU-ret, bruges til at sikre voksne ufaglærte arbejdere adgang til erhvervsuddannelserne. Det kan skabe mulighed for, at voksne arbejdere kan gå ind i en grundlæggende og bred erhvervsuddannelse på linje med unge, hvilket kun kan lade sig gøre i meget få tilfælde i dag inden for det nuværende arbejdsmarkedssystem, og da kun, hvis der er efterspørgsel efter den pågældende arbejdskrafts kvalifikationer.

Bemærkninger til forslaget enkelte punkter

Til punkt 1, 2 og 7

Ved uddannelse forstås enhver form for kompetencegivende uddannelse, forberedende uddannelse, almen uddannelse, studiekredse, fagpolitisk, erhvervsmæssig eller kreativ uddannelse.

BFU-reformen skal omfatte alle arbejdsmarkedstilknyttede lønarbejdere med dagpenget, herunder også arbejdsløse, der modtager dagpenge. For arbejdsløse tæller BFU som død periode, der forlænger dagpengeperioden i forhold til 1.040 timers reglen. Specielt for sidstnævnte gruppe er det vigtigt, at de straks ved arbejdsløshed kan benytte sig af muligheden for at deltage i uddannelse, som arbejdsløshedsperioden åbner op for. Venstresocialisterne har allerede stillet et forslag til folketingsbeslutning om fri adgang til uddannelse under arbejdsløshed, som der hermed henvises til, (jf. B 22). Med hensyn til spørgsmålet om omfang og regulering af ordningen finder Venstresocialisterne det ikke hensigtsmæssigt at anvende forskellige former for anciennitetskriterier, hvad enten det drejer sig om længden af arbejdsmarkedstilknytning eller manglende uddannelsesbaggrund. Venstresocialisterne mener, at en årsnorm på 150 timer, som optjenes af den enkelte, og som kan opspares over en kortere årrække (timebanksystem), er det rigtige, fordi det er den model, der bedst svarer til den deltagerstyrede tilrettelæggelse af undervisningen. Det vil f.eks. være meningsløst, at interesserede personer udelukkes fra deltagelse i et relevant kursus tilrettelagt af en arbejdsplads, blot fordi de ikke har været på arbejdspladsen i 5 år, eller fordi de har et års længere uddannelse end gennemsnittet på arbejdspladsen.

På baggrund af et arbejdstimetal pr. beskæftiget på 1.800 timer/år vil 150 timers betalt frihed til uddannelse udgøre ca. 8 pct. af arbejdstiden. Det svarer til, at 8 pct. af alle beskæftigede er på BFU (på årsbasis). Tager vi udgangspunkt i, at arbejdsstyrken i alt andrager 2 millioner beskæftigede, er antallet af (til enhver tid mulige) BFU-deltagere ca. 160.000. Det vil på årsbasis betyde en udgift til lønkomensation (baseret på en gennemsnitlig årsløn på 140.000 kr., på ca.

	mia. kr.	mia. kr.
		22,4
(fordelt på 35 pct. (560.000) offentligt ansatte	7,8	
og 65 pct. (1.040.000) privat ansatte)	14,5	
Hertil komme driftsudgifter (lærerlønninger, materialer, lokaler etc.) som anslås til		7,6
Dvs. tilsyneladende en »pris« på BFU på		30,0

Det skal dog kraftigt understreges, at denne pris er meget omtrentlig, og at beregningerne er taget med for at give et billede af, hvilke størrelsesordener vi taler om.

Der ses i denne sammenhæng med god grund bort fra udgifter til dagpenge til arbejdsløse på BFU, idet der ikke er tale om ekstra udgifter for samfundet i forbindelse med uddannelse af arbejdsløse, allerhøjest nogle pebernødder til drift etc., som alligevel skulle afholdes til uddannelse af beskæftigede på BFU. Tværtimod sparer det offentlige dagpenge til de arbejdsløse, som i kraft af BFU-ordningen får beskæftigelse som erstatning for den del af arbejdsstyrken, der går på BFU. Denne offentlige besparelse andrager 16 mia. kr. pr. år ved en beskæftigelseseffekt på 100 pct. En beskæftigelseseffekt på 70 pct. (som beregnet i Socialdemokratiets forslag, jf. L 123 og L 124 i folketingsåret 1984-85) vil betyde en offentlig besparelse på 11,2 mia. kr. Hertil kommer sparede dagpenge til de lærerkræfter, som kommer i beskæftigelse ved reformens gennemførelse. De vil andrage ca. 1 mia. kr. pr. år. (Disse beregninger er baseret på en dagpengeudgift pr. arbejdsløs på 100.000 kr./år).

En beregning af den faktiske pris på BFU kommer meget forenklet til at se sådan ud:

For det offentlige:	ved beskæftigelseseffekt:	
	100 pct.	70 pct.
sparede dagpenge til arbejdsløse	100 pct.	70 pct.
	mia. kr.	mia. kr.
erstatning for al arbejdskraft på BFU	16,0	11,2
sparede dagpenge til lærerkræfter, der kommer i beskæftigelse ved BFU-reformen.....	1,0	1,0
reduktion i lønudgifter ved kun 70 pct. beskæftigelseseffekt		2,3
	17,0	14,5
Minus lønudgifter til offentliges ansatte på BFU	÷ 7,8	÷ 7,8
nettobesparelse for det offentlige pr. år	9,2	6,7
<i>For de private arbejdsgivere:</i>		
udgift til privat ansatte på BFU	14,5	14,5
Minus reduktion i lønudgifter til erstatningsarbejdskraft ved kun 70 pct. beskæftigelseseffekt		÷ 4,3
nettoudgift for private arbejdsgivere pr. år ...	14,5	10,2

Det vil sige, at de samlede nettoudgifter til lønkomensation og dagpenge for samfundet som helhed ikke bliver 22,4 mia. kr., men henholdsvis 5,3 mia. kr. eller 3,5 mia. kr. afhængig af beskæftigelseseffekten (100 pct. eller 70 pct.), når man gør de samlede udgifter og »indtægter« op. Til sammenligning kan det nævnes, at der i dag anvendes 2,4 mia. kr. til intern uddannelse i offentlige og private virksomheder, uden at der kan registreres nogen beskæftigelseseffekt heraf.

I det ovenstående regneeksempel er der taget udgangspunkt i et bestemt kvantitativt forhold på arbejdsmarkedet, nemlig antal ansatte i henholdsvis den offentlige og private sektor. Til den fordelingsmæssige side af finansieringsproblemet duer dette udgangspunkt kun i den offentlige sektor. I den private må der lægges et andet fordelingsgrundlag, idet de virksomheder, der har mange beskæftigede,

ville blive relativt hårdt belastet i forhold til de teknologitunge virksomheder med relativt få ansatte. Venstresocialisterne ønsker her en mere rimelig fordeling af BFU-omkostningerne, af mange og gode grunde, f.eks.

- at de teknologitunge virksomheder typisk har bortrationaliseret mange arbejdspladser. Det har givet dem en stor ekstra profit.
- at de teknologitunge virksomheder selv kræver relativt højt- og specialuddannet arbejdskraft. Den er de hidtil kommet meget billig til.
- at det er de teknologitunge virksomheder, der tydeligst og hyppigst har markedsført »paradoksproblemet på arbejdsmarkedet«. Nu får de chancen for at bidrage til dets løsning.

Derfor skal udgiften til de privatansattes lønkomensation fordeles mellem de private virksomheder på grundlag af den årlige værditilvækst på de enkelte virksomheder.

Forvaltningen af midlerne til BFU-ordningen sker gennem en central fond. Fondens midler består primært af bidrag fra de offentlige og private arbejdsgivere (jf. den foranstående). Derudover kan der være tale om et årligt bidrag over finansloven (til driftsudgifter vedrørende lokaler, materialer, lærerlønninger etc.) samt eventuelt overførsler fra Dagpengefonden eller lignende.

Fonden er en selvejende institution med en bestyrelse sammensat af repræsentanter for de faglige organisationer. Den centrale fonds opgave er automatisk at fordele midlerne i forhold til BFU-deltagernes rettigheder. Hertil kommer, at fonden administrerer det eventuelle overskud af udnyttede BFU-midler, som skal anvendes til opsøgende og igangsættende virksomhed i de områder, hvor behovet er uopfyldt.

Det egentlige fordelings- og prioriteringsarbejde sker decentralt gennem regionale fondsbestyrelser sammensat af repræsentanter for de lokale fagorganisationer.

Til punkt 3

BFU er en ret, der tilkommer den enkelte lønmodtager, dvs. at den enkelte i princippet selv disponerer over anvendelsen af timerne. BFU kan således eksempelvis ikke bruges til tvungne efteruddannelsesaktiviteter, men de enkelte konkrete tilbud kan meget vel have karakter af arbejdsmarkedsrelevante emner såsom teknologiudvikling, teknologiaftaler og arbejdsmiljøspørgsmål. Man kan dog forudse, at størstedelen af midlerne vil blive anvendt kollektivt, og at det derfor vil være

rimeligt at afsætte penge til den kollektive tilrettelæggelse.

Det deltagerstyrede udgangspunkt kræver fleksibilitet i tilrettelæggelsen, stiller større krav til deltagerne, men forsøger også at placere ansvaret der, hvor det hører hjemme, dvs. hos brugerne. I praksis vil det dog være nødvendigt, at en del af pengene i ordningen anvendes til opsøgende arbejde i form af uddannelseskonsulenter, der i samarbejde med f.eks. arbejdspladser, klubber og fagforeninger tilrettelægger og koordinerer uddannelsesvirksomheden.

Der er ingen tvivl om, at hvis uddannelsen tilrettelægges »traditionelt«, dvs. hvis der udelukkende sker en oppustning af de eksisterende voksenuddannelsesmuligheder, så vil den primære målgruppe for BFU-reformen ikke blive tilgodeset. Så vil det, som det skete i Sverige, blive de i forvejen bedst uddannede, der får gavn af reformen. Derfor er det vigtigt, at der opereres med et langt bredere uddannelsesbegreb, hvor undervisningsdeltagerne langt hen ad vejen udformer læreprocessen og dens indhold, således at den erfarings- og videnindsamling og -bearbejdning, der finder sted i læreprocessen, foregår ud fra deltagernes behov og interesser og foregår i de sociale sammenhænge, hvor folk i forvejen færdes. Det vil f.eks. sige, at der ikke skal fastlægges nedre grænser for, hvor mange timer der ugentligt eller i alt er mulighed for under BFU-ordningen. (Det svarer til den svenske ordning, hvor der også er mulighed for at få betalt frihed til uddannelse fra nogle få timer ugentligt i en kortere periode til heltid i flere år). Der skal være udpræget fleksibilitet med hensyn til tilrettelæggelsen af uddannelsen, så den passer ind i forhold til voksnes hverdagsliv, og så det formelle læreprocesforløbs længde afpasses efter undervisningsdeltagerne og undervisningsindholdet. Der skal være mulighed for, at uddannelsen helt eller delvis frigøres fra de eksisterende voksenuddannelsesinstitutioner. Enhver begrænsning af organisationen af uddannelsen f.eks. med hensyn til deltager sammensætning, emne, uddannelsesetid, længde og sted vil have en række indholdsmæssige konsekvenser, som med al sandsynlighed vil ramme de underprivilegerede i uddannelsesmæssig, økonomisk og social henseende, altså netop dem, den betalte frihed til uddannelse var tiltænkt.

Til punkt 4

Som det er understreget af alle (fra ILO (FNs treparts arbejderorganisation) og de i Folketinget fremsatte forslag til BFU (se Folketingstidende

1984-85, tillæg A sp. 2285 og 2301 samt forhandlingerne sp. 4509, 5319 og 5320), til dem, der skal drage fordel af uddannelsen) skal det sikres, at alle kan få fri fra deres arbejde til deltagelse i den betalte frihed til uddannelse. Desuden skal alle sikres ret til på ethvert tidspunkt at vende tilbage til samme eller tilsvarende arbejde. Alle sociale ordninger, feriepenge, ATP, anciennitet m.v. skal bevares under uddannelsesloven.

Til punkt 5

Set i forhold til de beskæftigelsesmæssige konsekvenser af betalt frihed til uddannelse er det ikke ligegyldigt, hvordan uddannelsen tilrettelægges og organiseres.

Man kan tale om tre typer af beskæftigelseseffekt ved indførelse af betalt frihed til uddannelse:

- Erstatningsarbejdskraft for de personer, der søger betalt frihed til uddannelse.
- Beskæftigelse for lærere/tilrettelæggere, fremstilling/indkøb af undervisningsmaterialer, rengøring, administration af reformen m.v.
- Afledte beskæftigelsesmæssige virkninger som følge af en anderledes og bedre uddannet arbejdskraft, herunder også som følge af mere alsidig erhvervs erfaring, der opnås gennem den øgede rotation på arbejdsmarkedet.

Ad a)

Den umiddelbart bedste og enkleste sikring af, at den, der søger uddannelse, ikke straffes arbejdsmæssigt ved merarbejde umiddelbart før eller efter uddannelsesloven eller på anden måde straffes lønmæssigt, ved omplacering, manglende ajourføring af arbejdspladsanciennitet eller anden fortabelse i forhold til aftaler og kutymer på arbejdspladsen, er en klar og utvetydig lovtekst, der fastsætter erstatningsarbejdskraften til at være 100 pct. Det vil også medvirke til at forhindre, at kolleger til den uddannelsessøgende straffes arbejdsmæssigt ved merarbejde m.v.

Ad b)

En BFU-reform vil medføre en vis beskæftigelse for lærere og andre tilrettelæggere af undervisningen. Ordningen vil kræve en administration. Der skal købes og fremstilles undervisningsmaterialer, sørges for rengøring m.m. Socialdemokratiet/LO har i 1983 anslået undervisningsudgifterne til at udgøre 0,5 mia. kr. ved 10.000 lønmodtagere på betalt frihed til uddannelse. Ved en udvidelse af antallet af undervisningsdeltagere vil undervisningsudgifterne forøges, men ikke i tilsvarende

omfang, da en del af udgifterne ved flere deltagere vil være stort set de samme.

Dette beslutningsforslag opererer med, at $\frac{1}{8}$ af samtlige beskæftigede (160.000) til stadighed er under uddannelse. I forhold hertil forekommer det realistisk at regne med en merbeskæftigelse af lærerkræfter på 10.000 personer.

Ad c)

Det er de færreste uddannelser, der direkte skaber nye arbejdspladser. Det er i langt højere grad andre mekanismer, f.eks. arbejdsmarkedspolitikken og den direkte styring af pengeformidling og investeringer, herunder styring af forskellige erhvervssektors udvikling, opdyrkning af nye produktionsområder (f.eks. inden for energisektoren) m.v., der kan medvirke til skabelse af arbejdspladser. Derfor er det primære sigte med BFU-reformen heller ikke den umiddelbare beskæftigelsesfremmende effekt.

Til punkt 6

Eftersom de færreste uddannelsesinstitutioner, der i dag beskæftiger sig med voksenuddannelser, eller som kunne tænkes at kaste sig over voksenuddannelse, har haft mulighed for at arbejde målrettet henimod en anderledes og bedre kvalificering af undervisere til den primære målgruppe for en BFU-reform, bør der gives øgede ressourcer til mangeartede forsøgs- og udviklingsarbejder (inkl. fremstilling af alternative undervisningsmaterialer), som samtidig kan være med til at virke tilbage på de eksisterende uddannelsesinstitutioners faglige

indhold og pædagogikforståelse.

Også personer, der ikke har formelle kvalifikationer, men som eksempelvis gennem faglige aktiviteter eller på anden måde har erhvervet sig (uformelle) kvalifikationer og derved vil egne sig til at indgå i de bredere aktiviteter, der bedre rammer målgruppen end undervisning i traditionel forstand, skal uden videre have mulighed for at virke som »lærere« eller tilrettelæggere under BFU-ordningen. Forsøgs- og udviklingsarbejde, der tager sigte på at opnå erfaringer med nye undervisningsformer, andet undervisningsindhold og anderledes uddannede undervisere, skal altså prioriteres højt, hvis undervisningen skal være vedkommende og anvendelig for voksne med længere erfaring og en anden livssituation end dem, der i dag uddannes undervisere for, og for hvem der i dag er udviklet undervisningsmaterialer.

Desuden skal der afsættes økonomiske midler til opsøgere, der gennem direkte kontakt til især den primære målgruppe for BFU-reformen kan bidrage til at mindske arbejdsmæssige og »psykologiske« barrierer hos eksempelvis dem, der i forvejen har negative erfaringer med »uddannelse«, og som derfor ikke umiddelbart forventer, at undervisning kan være meget andet end fremmedbestemt, irrelevant indlæringsterperi.

I løbet af »forsøgsperioden« på 5 år afprøves og vurderes alternative uddannelsesforløb, hvor utraditionelle midler er taget i brug, nye emner taget op og nye undervisningsformer praktiseret med henblik på, at BFU-deltagelse kan udvikle sig til at blive et tilbud, alle føler sig tiltrukket af uanset baggrund.